

”Ερχομαι από την Ανατολικήν Θράκην

ΠΩΣ ΕΙΝΕ ΣΗΜΕΡΑ ΑΙ ΣΑΡΑΝΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ — Η ΑΓΟΡΑ ΜΕ ΤΑ ΠΟΛΛΑ ΓΕΜΕΝΕΤΖΙΔΙΚΑ ΗΛΛΑΞΕΝ ΟΨΙΝ — ΕΞΕΚΑΘΑΡΙΣΘΗ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΛΑΙΑ ΚΤΙΡΙΑ — Η ”ΞΕΓΕΡΜΕΝΗ ΚΑΜΠΑΝΑ” ΚΑΙ Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ”ΜΠΑ·Ι·ΡΙΟΥ” — ΜΕΝΟΥΝ ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΠΙΤΙΑ — Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΘΗΣΑΝ

Τού συνεργάτου μας κ. ΚΩΝ. Ι. ΚΟΥΚΚΙΔΗ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ Η ΕΝ ΟΛΩ Ή ΕΝ ΜΕΡΕΙ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥ-
ΣΙΣ ΑΝΕΥ ΕΓΓΡΑΦΟΥ ΑΔΕΙΑΣ ΤΗΣ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ»

Ποίαι ἦσαν αἱ Σαράντα Ἐκκλησίαι, πρὶν φύγον ἀπ’ ἐκεῖ οἱ Ἕλληνες, πῶς διεσκέδαζε, ἐμοχθοῦσε, συνεταρῶσατο, ἐσημείωνε προκοπὴν καὶ πῶς μ’ ἓνα λόγον ἀντίκρουζε τὴν ζωὴν; Περιεγραφή τοῦ το ἄριστα ἀπὸ τὸν Σαράντα Ἐκκλησιῶτη φίλο Πολύδωρο Παπαχριστοδούλου εἰς διηγήματα, μυθιστορήματα καὶ λαογραφικὰ μελετήματα πού ἀπεικονίζουν ἀνάγλυφα τὴν πολὺπλευρὴ ψυχὴ τῆς πολιτείας. Ἄλλ’ ἐμεῖς θὰ περιφέρωμεν τώρα τὰ δῆματά μας στὸ σοκάκι καὶ τὰς πλατείας τῆς, κρατοῦντες μόνον τὸ κλειδί τοῦ παρόντος.

Ἄν ὁ ἐπισκέπτης ἐρρίπτετο ἀπὸ ψηλά εἰς τὴν ἀγορὰν, δὲν θ’ ἀνεγνώριζε καθόλου τὴν πολιτείαν. Ἄν πάλιν ἐπιπτε περὶ τῆς ἀγορᾶς, μόλις θὰ κατετοπίζετο. Πράγματι, ἡ ἀγορὰ μὲν διεμορφώθη εἰς πολὺ εὐπρόσωπον κέντρον ἐπαρχιακῆς πόλεως, ἀλλὰ τὰ πέραν αὐτῆς ἔχασαν τὴν ἄλλοτε κυριαρχοῦσαν ἀστικὴν μορφήν των διὰ τὰ δώσαν τὸπον εἰς καταφανὴ σημάδια ἀγροτικῆς ζωῆς.

Ἡ ἀγορὰ, ἀφοῦ ἐξεκαθαρίσθη ἀπὸ παλαιὰ κτίρια, ὅπως ἦσαν τὰ περὶ τὸ μπετζεστένι (ἢ ἀραστᾶν) μανάδικα καὶ γεμενετζίδικα (ἀπὸ τοὺς πολυπληθεῖς ἄλλοτε γεμενετζήδες, τοὺς κατασκευαστὰς γεμενιῶν, εἶδους ἐλαφροῦ ἀνδρικοῦ ὑποδήματος, ἀπέμεινε μόνον ἓνας) καὶ τὸ ἀπέναντι ξενοδοχεῖον τοῦ Σαράφη Ματζεράκη καὶ τ’ ἄλλα μεγαλιὰ ἀπέκτησε μεγάλην εὐρυχωρίαν. Ἡ πλατεία τῆς ἐστράφη μ’ ἀσφαλτοῦν καὶ περιετριγυρίσθη μ’ ἀρκετὰ εὐπρεπῆ καταστήματα. Εἰς μίαν πλευρὰν τῆς ἀνεγέρθη ἓνα μεγάλο κτίριον — ὁ Οἶκος τοῦ Λαοῦ (Χάλκι ἐβί) καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ εὐρύς χώρος διεμορφώθη εἰς πολὺδεινρον πάρκο ἐφωδιασμένον μὲ κέντρον ἀναψυχῆς.

Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ πάρκο ἐκδηλώνεται σήμερα ὅλη ἡ μεγάλη ζωὴ τῆς πολιτείας. Ξεσκούφωτοι ἢ καπελλωμένοι, οἱ ἄλλοτε σαρκιφόροι ἢ φεσοφόροι Τούρκοι καὶ οἱ χανοῦμισσές των, εὐρωπαϊκὰ ντυμένες, παίρνουν θέσιν στὸ πάρκο, ἐνῶ ἀπὸ πάνω των ξεχύνονται νανοριστικοὶ καὶ ἀλλεπάλληλοι οἱ ἦχοι τῶν ἀμανιῶν προερχόμενοι ἀπὸ τὸ ραδιόφωνον τοῦ Οἴκου τοῦ λαοῦ. Δὲν λείπουν ἀπὸ τὴν κίνησιν αὐτὴν καὶ οἱ χανοῦμισσες, οἱ ντυμένες μαῦρα χωρὶς φερετζὶ γιασιακίαι.

Σαράντα Ἐκκλησίαι : τὸ Μπετζεστένι (ἀραστᾶς)

Ἄλλ’ αὐτές, οἰκονομικῶς πάρα πολὺ ἀδύνατες διὰ τὰ πληρῶσαν τὸ ἔξοδον τοῦ κέντρου, περιορίζονται εἰς μερικὰ περιδιάσματα ἔξω ἀπὸ τὸ πάρκο καὶ μέσα στὴν πλατεία.

Εἰς τὸ πάρκο αὐτὸ ἐπέρασα μίαν καλὴ ὥρα θερμῆς συνομιλίας ἐπὶ παντοίων θεμάτων μὲ τὸν βαλὴν τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν καταγόμενον ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ μερικοὺς ἰατροῦς, καταγόμενους ἐκ Μ. Ἀσίας. Ἐγνώριζαν καθὼς μοῦ εἶπαν, κάποιοι συμπatriῶτῶν μας νέον ἀκόμη εἰς τὴν Σελεύκειαν ἀπὸ ὅπου κατὰγεται καὶ διέκριναν ἀπὸ τότε ὅτι κάποιοι δαίμων τὸν ἔσπραχνε νὰ γίνεταί

ἔξουσιαστῆς ὁμαδικῶς διαφόρων ἐπιχειρήσεως. ἤξεραν ὅτι στὴν Πόλιν εἶχε πρὸ πολλῶν ἐτῶν συγκεντρώσει πολλὰς ἐπιχειρήσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ ξενοδοχεῖον «Πέρα Παλάς». Καὶ εἶπαν εὐχαριστήμενοι μανθόνοντες ὅτι καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν πρωτεύουσαν δὲν ἐξέφυγεν ἀπὸ τὴν γραμμὴν πού ἐχάραξεν εἰς τὴν Σελεύκειαν.

Μ’ ἐβεβαίωσαν ἔπειτα ὅτι ἔκαμαν εἰς τὴν πατρίδα των ἰδιαιτέρων ἐντύπων ἐπιστολῆ συμπατριῶτων των Ἑλλήνων πού ἔγραψαν εἰς φίλους των Τούρκους τῆς Μ. Ἀσίας : «Πάτε στὸ τάδε μέρος καὶ πῆτε ἀπὸ ἓνα ποτήρι κρασί καὶ εἰς

ὕψεταν μας!». Τέτοια λόγια, ἐπρόσθεσαν ἓνας ἀπὸ τοὺς συνομιλητῆς μου, δείχνουν πόσον νοσταλγικός εἶνε ὁ πόθος τῶν Ἑλλήνων διὰ τὸν τόπον πού ἀφῆκαν.

Κάποτε συγκεντρώνεται εἰς τὴν πλατείαν ἀρκετὴ πολυκοσμία Ἄλλὰ πάντως δὲν παρατηρεῖται ὁ κυριακτικὸς συνωστισμὸς τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιακῶν πόλεων, ἴσως διότι οἱ Τούρκοι δὲν ἐσυνήθισαν ἀκόμη εἰς τὴν ἔξω ἀπὸ τὰ σπῖτια των διαβίωσιν, ἴσως δι’ ἄλλον λόγον.

Ἄλλο ἀξιοσημειώμενον γεγονός διὰ τὰς

— ΣΥΝΕΧΕΙΑ —

εἰς τὴν 5ην σελίδα

Μακεδονία 21/12/50

(2)

ΕΡΧΟΜΑΙ ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΒΡΑΧΗΣ

ΣΥΝΕΙΧΕΙΑ

εκ της 1ης σελίδας

Σαράντα Έκκλησίας είναι ή ελλειψίς θαμνών που να κάθονται, όπως άλλοτε, σταυροπόδι στην ψάθα του καφενείου ή να απολαμβάνουν το γουργούρισμα των ναργηλέων των. Η όλη ζωή τώρα, αν δεν σφύξη πλήρως, πάντως όμως είναι απηλλαγμένη από τον ραθύμον τόνον που την έχαρακτήριζεν άλλοτε. Είς τα γύρω της πλατείας σταθμίζουν λεωφορεία που εξασφαλίζουν την συγκοινωνίαν με την Βιζύην, την Μήδειαν και το Σαμακόβι, προς την Μαύρην Θάλασσαν και το Μπαμπασκή και το Λουλέμπουγκας, προς το κέντρον της Θράκης. Τό πήγαίνε έλα των λεωφορείων δίδει εις το κέντρον της πολιτείας μίαν εικόνα ικανοποιητικής ζωντανίας.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΛΑΤΕΙΑ

Αλλά τό περιδιάσασμό μας έξω από τό κέντρον των Σαράντα Έκκλησιών παρουσιάζει επίσης πολύ ενδιαφέρον. Αφού ανέβηκα από την άνωφέρειαν που άλλοτε είχε δεξιά της, την «εξεγερμένη Καμπάνα» καταδαφισμένη πριν από καιρόν, έφθασα στην πλατεία του «Μπαϊριού». Ημουν ό πρώτος Χριστιανός που έρχινα τό μάτι επάνω στην νέα διαμόρφωσι της πλατείας, στό νεόκτιστο τζαμί. Με τό πρωτεία μου αυτά ένόμισα πώς ημουν σάν ένα είδος περιηγητού που παρεμέρισε μύρια εμπόδια και επέτυχε την είσοδόν του εις την κατάκλειστη διά τους ξένους Λάσα, πρωτεύουσαν του Θιβετ. Έρριπα ματιές γύρω μου κι έπροσπαθούσα να πείσω τον εαυτόν μου ότι αληθινά ημουν μέσα στην μεγάλη πλατεία των Σαράντα Έκκλησιών.

Εγύρευα να κατατοπισθώ. Έθυμήθηκα. Εκεί περίπου στη μέση, ένας τουρκικός θίασος, κάτω από ένα χειρουν παράπηγμα έπαιξε κατά τό 1903, τό έτος της παροχής Συντάγματος, τό τουρκικόν έργο «Βατάν» (Πατρίς). Κατεχόμενος από ένα ένθεον ζήλον κατέβαλε κάθε προσπάθειαν διά να δώση εις την παράστασιν την πιό χτυπητή εικόνα του άνοθεύτου ρεαλισμού. Έφερε δηλαδή εις την πλατείαν κανόνια και σε μία στιγμή τά στόματά των έρχισαν να ξεβρύνουν καπνίες και λάμψεις, να προκαλούν κραδασμούς των γύρω σπιτιών, και σπασίματα τζαμιών και να γεμίζουν την ατμόσφαιραν με τους άβάσταχτους κρότους των. Πολλοί κάτοικοι διεμαρτυρήθησαν τότε. Και ό ρεαλισμός των κανονισβολισμών δεν έσταμάτησε μόν εκείνο τό βράδυ, αλλά δεν συνεχίσθη μετέπειτα. Είς τον Γ. διον τώρα χώρον είναι ύψωμένη μία κυκλωτερή μαυροχρωματισμένη δεξαμενή με δρύσες εις τά γύρω της, όπως αυτά που υπάρχουν σ' όλα τά τζαμιά.

Αριστερώτερα ένα μπαλκόνι μου έθύ-

μισε μίαν έλλην άνάμνησιν. *Ηταν τουτό, κάποια μέρα επί έλληνικής κατοχής κατόμεστον από ανθρώπους που έπήραν εκεί θέσιν διά κάποιαν παρέλασιν. Έξαφνα ξεκόλλησε από τό οίκημα και έρχισε σιγά — σιγά να κατεβαίνη προς τά κάτω μαζί με τό ανθρώπιον φορτίον του. Έφθασεν εις τό κάτωθεν του ύπστερον και εκεί έσταμάτησεν. Οι άνθρωποι έμειναν τότε μοναχα με τον φόβον των. Μία έγκυος γυναίκα έπαθε κάτι περισσώτερο. Έγέννησε πρόωρα και μάλιστα λίγο μετά την έξοδόν της από τό μπαλκόνι.

Μέσα στην πλατεία δεσπόζει σήμερα, όπως και άλλοτε, τό κέντρον του έλληνικού ήμιγυμνασίου. Φρεσκοασπρισμένον και επιδιωρθωμένον χρησιμεύει τώρα ως τουρκικόν εκπαιδευτήριον, του όποιου ό βαθμός είναι σημειωμένος εις την μεγάλην επιγραφήν του: «Όρτά Όκουλου (μέσον σχολείον, ήμιγυμνάσιον).

Είς την πλατεία και εις τά γύρω της δεν προσετέθη, εκτός της δεξαμενης και του τζαμιού, κανένα άλλο κτίριον. Γύρω εις την πλατείαν παραμένουν τά πολυώροφα στίτια των άλλοτε βιοκτητών των, όλων Έλλήνων, του Κωστάκη Πουλημένου, του Γ. Πατρικοπούλου, του Θεοδ. Δοδοπούλου, του Νικ. Τσαυρίδη, του Δημ. Δοδοπούλου, του Β. Μελανίωος, του Κ. Χρηστίδη. Τό σπίτι του Νικ. Τσιτσιμικουρούνη καταδαφισθη, διά να κτισθί τό τζαμι επάνω στο μισό οικόπεδόν του. Τό ένα από τά δύο καφενεία, τό πλησίον της Μητροπόλεως ύφίσταται και σήμερα. Όλα τά κτίρια δεν φέρουν ίχνη σπονδίων και επιμελείας εκ μέρους των κατόχων των. Τό κτίριον της Μητροπόλεως και ή Έκκλησία της Παναγίας έχουν καταδαφισθη. Οι χώροι των είναι τώρα οικόπεδα. Είς την παρέκει μικράν πλατείαν — τό μικρό Μπαϊρι — έχει επιδιωρθωθή και διαρρυθμισθη τό άλλοτε έλληνικόν νηπιαγωγείον και έχει μίαν πολύ εύπρόσωπον εμφάνισιν.

Έξω από την πλατείαν ή κτιριακή μορφή που παρουσιάζεται με τας άλλοτε έλληνικές οικοδομίας έχει ως εξής: Τό οίκημα της οικογενείας Ίω. Τασιδή με τους ιωνικόν ρυθμόν στύλους του άνεπάφους άνεκαινίσθη διά μεγάλης κρατικής δαπάνης και χρησιμεύει τώρα ως κατοικία του εκάστοτε βαλή Σαράντα Έκκλησιών. Κτίρια, αξιομνημόνευτα διά την άλλοτε έσωτερικήν πολυτελείαν των και την εξωτερικήν εύπρεπή μορφήν των άπομένουν αρκετά και σήμερα, άλλα παραμεινόμενά περισσώτερα και άλλα καλοφροντισμένα, ιδίως τά κρατικά. Είναι π. χ. αϊ κατοικία των οικογενείων Ίω. Κεραμέως, Μ. Λυκίδη, Άπ. Φλωρίδη, Κων. Δοδοπούλου, Ίω. Κοκκίνου, Ματζαράκη Κοκκίνου (σαράφη) και άλλων. Άνεκαινίσθη τέλος τό ξενοδοχείον Άμπατζόγλου χρησιμεύον άλλοτε συγχρόνως και ως ταλινείον (γιουμουρούκ χάν).

ΚΩΝ. Ι. ΚΟΥΚΚΙΔΗΣ

Μαυρίδου 21/12/50